

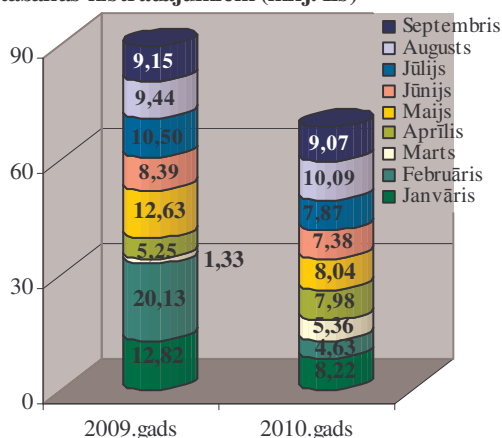
TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU APRITE 2010.gada 9 mēnešos

1. Akcīzes nodokļa ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem

2010.gada deviņos mēnešos par tabakas izstrādājumiem iekasēti Ls 68,6 milj., kas ir par Ls 21 milj. jeb **23% mazāk kā** pērnā gada attiecīgajā periodā (skat. 1. un 2.pielikumu).

1.attēls

Akcīzes nodokļa ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem (milj. Ls)

Tā kā akcīzes nodokļa ieņēmumu par tabakas izstrādājumiem struktūrā 98% sastāda ieņēmumi par cigaretēm, var apgalvot, ka minēto straujo akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu izraisīja **legālā tirgū realizēto cigarešu apjomu straujais kritums** – 2010.gada deviņos mēnešos realizācijai Latvijā novirzīts **par 26% mazāk cigarešu** kā pērn tajā pat laika periodā.

Legālo cigarešu realizācijas apjomu samazinājums skaidrojams gan ar nelegālā tirgus paplašināšanos, ko daļēji veicināja arī cenu kāpums lētajā cigarešu sektorā pēc minimālās nodokļa likmes ieviešanas, gan arī ar

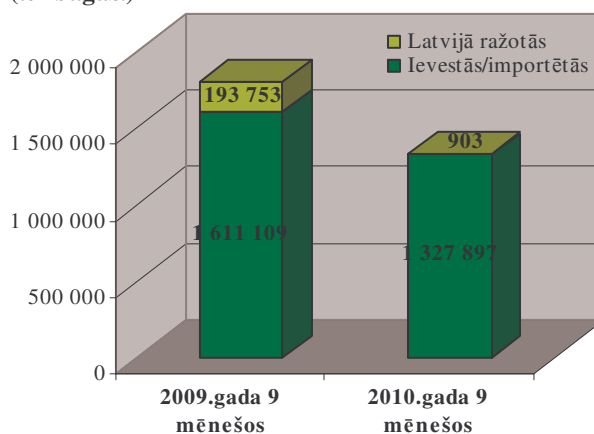
faktu, ka no 2010.gada 1.marta ir aizliegts realizēt cigaretes, uz kuru paciņām nav uzlīmēti krāsaini brīdinājuma uzraksti. Rezultātā mazumtirdzniecības vietas gada pirmajos mēnešos nepieņēma jaunus cigarešu pievedumus, cenšoties iztirgot visus iepriekš izveidotos uzkrājumus.

Akcīzes nodokļa likmes arī rada tiešu un būtisku ietekmi uz nodokļa ieņēmumiem – cigaretēm piemērojamā nodokļa likme 2009.gada 1.janvārī tika pielīdzinātas Eiropas Savienībā noteiktajam minimālajam līmenim, taču 2010.gada janvārī tai tika noteikts minimālais sliekšnis – Ls 48 par 1000 cigaretēm. Attiecīgi pieauga cigarešu cena, kas tūlītēji atstāja iespaidu uz cigarešu realizācijas apjomiem.

2. Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumi¹

2010.gada septembra beigās Latvijā 23 komersantiem bija spēkā esošas licences akcīzes preču noliktavu turētāju darbībai ar tabakas izstrādājumiem un 11 komersantiem bija spēkā esošas speciālās atļaujas (licences) reģistrēta nosūtītāja darbībai ar tabakas izstrādājumiem. 2010.gada deviņos mēnešos ievestos/importētos tabakas izstrādājumus patēriņam Latvijā nodeva 13 komersanti, viens komersants patēriņam nodeva iepriekšējos periodos Latvijā saražotās cigaretes.

Patēriņam Latvijā nodotās cigaretes (tūkst.gab.)

¹ Saistībā ar izmaiņām likumā „Par akcīzes nodokli” šeit un turpmāk VID analītiskajos materiālos iepriekš lietotais termins „izlaista brīvā apgrozījumā” tiek aizstāts ar terminu „nodots patēriņam”, ar to saprotot akcīzes preču daudzumu, kas attiecīgajā periodā nodots realizācijai vai patēriņam Latvijas Republikā.

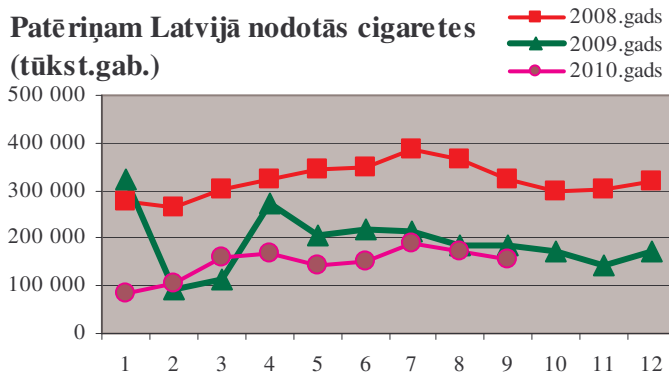
Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumu apjomi ir rādītājs, kas, papildus akcīzes nodokļa likmju izmaiņām, tūlītēji ietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā. Visbūtiskāk akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmē cigarešu apjomu izmaiņas, ņemot vērā, ka akcīzes nodokļa ieņēmumi par cigaretēm sastāda vairāk kā 98% no kopējiem nodokļa ieņēmumiem par tabakas izstrādājumiem.

2010.gada deviņos mēnešos patēriņam Latvijā kopumā nodoti **1329 milj. cigarešu**, kas ir par 476 milj. cigarešu jeb **par 26% mazāk** kā 2009.gada attiecīgajā periodā (skatīt 4.pielikuma 2.tabulu).

3.attēls

Ja vēl 2009.gadā Latvijā ražoto cigarešu īpatsvars kopējā patēriņam nodoto cigarešu apjomā sastādīja 11%, tad šī gada deviņos mēnešos tas sastāda mazāk par vienu procentu. Minētais skaidrojams ar faktu, ka faktiski vienīgais būtiskais cigarešu ražotājs Latvijā - SIA „British American Tobacco Latvia” pērnā gada nogalē pilnībā pārtrauca cigarešu ražošanu Latvijā, vien gada pirmajos mēnešos realizēja iepriekšējos periodos saražoto.

Patēriņam Latvijā nodotās cigaretes (tūkst.gab.)

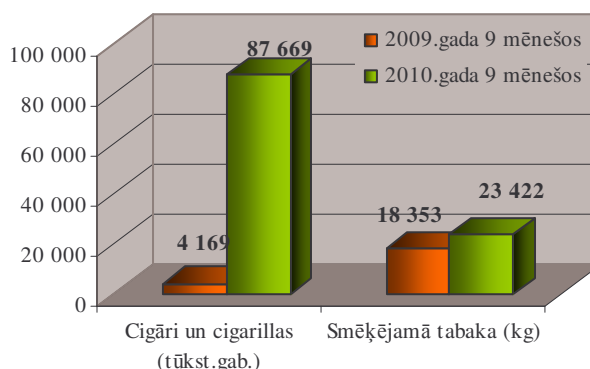

Pārējie tabakas izstrādājumi sastāda salīdzinoši mazu daļu no Latvijas tabakas izstrādājumu tirgus, tomēr ar izteiktu pieauguma tendenci. Patēriņam Latvijā šī gada deviņos mēnešos nodots 87,7 milj. cigāru un cigarillu. 2010.gada deviņos mēnešos patēriņam nodotais cigāru un cigarillu apjoms vairākkārtīgi pārsniedzis visa 2009.gada laikā uz tirdzniecības vietām novirzīto cigāru un cigarillu apjomu (6,1 milj.). 4.attēls

Šis netipiski straujas cigarillu apjomu kāpums saistīts ar Latvijā realizēto akcīzes nodokļa politiku. Ņemot vērā augsto akcīzes nodokļa likmi cigaretēm, komersanti pielāgojas tirgus pieprasījumam pēc lētākas produkcijas. Cigarillas viegli spēj aizstāt cigaretes, jo tā ir prece ar visai līdzīgām īpašībām kā cigaretes, pie tam:

- cigarillām piemērojamā akcīzes nodokļa likme ir vairāk kā četras reizes zemāka kā cigaretēm (par 1000 cigarillām nodokļa likme ir Ls 11, taču cigaretēm – ne mazāk kā Ls 48 par 1000 cigaretēm), kas ļauj uzturēt būtiski zemāku preču cenu;
- cigarillu realizācijas cena netiek norādīta uz akcīzes nodokļa markas, kas ļauj lietot plašāku cenu amplitūdu, attiecīgi palielinot tirgotāju peļņas iespējas.

Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumi

Arī smēķējamās tabakas apjoms 2010.gada deviņos mēnešos pārsniedzis pērnā gada attiecīgā perioda līmeni – kopumā patēriņam Latvijā šī gada deviņos mēnešos nodoti 23 422 kg smēķējamās tabakas, kas ir par 28% vairāk kā pērn.

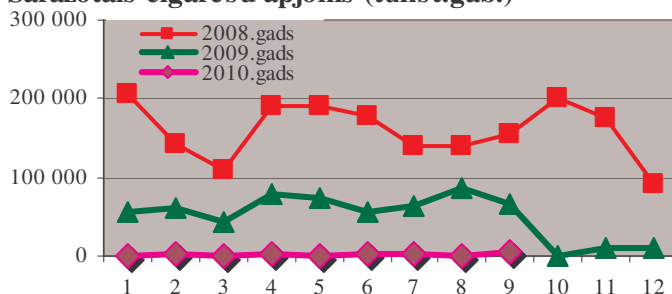
3. Tabakas izstrādājumu ražošana

Latvijā šobrīd ir divi akcīzes preču noliktavu turētāji, kuriem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu ražošanu, vēl diviem komersantiem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu fasēšanu. Savukārt līdzšinējais ražotājs - SIA „British American Tobacco Latvia” – pārreģistrējis licenci un šogad tam ir tiesības veikt vien tabakas izstrādājumu apstrādi.

Līdz šim Latvijā tiek ražotas tikai cigaretes, taču viss apjoms, kas 2010.gadā tiek ražots Latvijā, saskaņā ar komersantu deklarēto, nav paredzēts nodošanai patēriņam Latvijā.

5.attēls

Saražotais cigarešu apjoms (tūkst.gab.)

2010.gada deviņos mēnešos Latvijā saražots 16,6 milj. cigarešu, kas ir par 568 milj. cigarešu jeb **par 97% mazāk** kā pērnā gada attiecīgā periodā. Viss šogad saražotais, kā arī daļa no pērnā gadā saražotā cigarešu apjoma izvests no Latvijas.

4. Tabakas izstrādājumu aprite citās akcīzes preču noliktavās

Tabakas izstrādājumu aprite atliktajā akcīzes nodokļa maksāšanas režīmā neietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā, tomēr ir būtisks akcīzes preču aprites posms, kas prasa īpašus uzraudzības pasākumus akcīzes nodokļa nodrošinājuma kontroles veidā.

2010.gada deviņos mēnešos Latvijā kopumā no ES dalībvalstīm un trešajām valstīm ievesti 2257 milj. cigarešu, 134 milj. cigāru un cigarillu, kā arī 27 289 kg smēķējamās tabakas. Salīdzinot ar pērnā gada deviņu mēnešu rādītāju **samazinājums vērojams cigaretēm – par 48%**, savukārt ievestās smēķējamās tabakas apjoms palielinājies 1,5 reizes (skat. 4.pielikuma 1.tabulu). **Visbūtiskāk palielinājies cigāru un cigarillu ievestais apjoms – vairāk kā piecdesmit divas reizes** (skatīt 4.pielikuma 1.tabulu), kas skaidrojams ar faktu, ka tabakas izstrādājumu tirgotāji, pielāgojoties ekonomiskajiem apstākļiem, patērētājiem cigarešu vietā piedāvā būtiski lētākās (salīdzinoši zemo akcīzes nodokļa likmju dēļ) cigarillas.

No akcīzes preču noliktavām uz citām valstīm šī gada deviņos mēnešos tika izvesti 982 milj. cigarešu un 48 milj. cigāru un cigarillu. Savukārt kuģu un lidmašīnu apgādei, kā arī tirdzniecībai beznodokļu veikalos 2010.gada deviņos mēnešos nodoti 24 milj. ievesto/importēto cigarešu, 78 tūkst. cigāru un cigarillu, kā arī 80 kg smēķējamās tabakas.

5. Cigarešu realizācija mazumtirdzniecībā

Uz 2010.gada septembra beigām Latvijā bija 39 spēkā esoša licence tabakas izstrādājumu vairumtirdzniecībai un 3805 spēkā esošas licences tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecībai.

6.attēls

Kā tirgus attīstības tendences būtisks raksturojošais rādītājs ir tabakas izstrādājumu patēriņš valstī. Pēc tabakas izstrādājumu aprītes iesaistīto komersantu sniegtajiem datiem, iespējams aprēķināt kopējo daudzumu, kas **novirzīts realizācijai mazumtirdzniecības tīklā**.

Patērētāju vidū vispopulārākās ir "Winston", "Marlboro" un "Monte Carlo" markas cigaretes. Populārāko cigarešu nosaukumus un lielākos tabakas izstrādājumu ražotājus un importētājus skatīt 5.pielikumā.

Šī gada deviņos mēnešos mazumtirdzniecībai novirzīti 1371 milj. cigarešu, kas ir par 500 milj. cigarešu jeb **par 27% mazāk** kā 2009.gada attiecīgā periodā, ko galvenokārt veicināja akcīzes nodokļa likmes kāpuma izraisītais straujais cenu pieaugums.

Kopš 2009.gada sākuma realizētais būtiskais akcīzes nodokļa likmju palielinājums cigaretēm, ko papildināja no 2010.gada 1.janvāra ieviestā minimālā nodokļa likme, kopējo ekonomisko rādītāju lejupslīde un cenu kāpums, kā arī kaimiņvalstīs iepirkto cigarešu apjoma pieaugums pierobežas reģionos un nelegālā tirgus paplašināšanās ir izraisījis stabilu legālo cigarešu realizācijas apjoma kritumu un attiecīgi arī akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu valsts budžetā.

